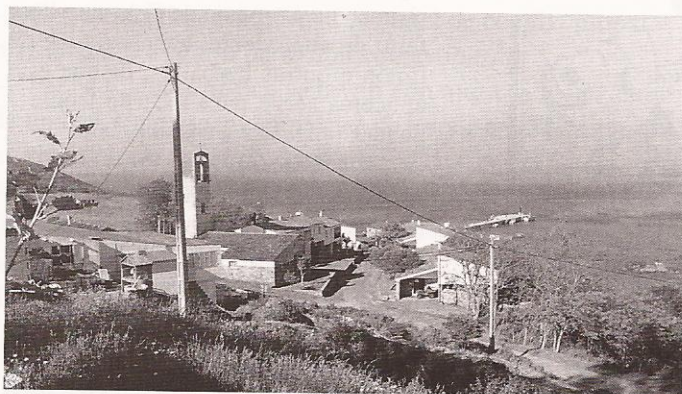

ONS, O MEU PARAÍSO DE ONTE (VI) ¿MESTRE OU SANITARIO?

Por: Julio Santos Pena

A verdade é que tiña escoitado que os mestres nos sitios pequenos eran un pouco de todo pero nunca puiden imaxinar que me miraría, de cheo, protagonista desa aseveración levado pola pura necesidade de cada momento. Eu que chegara, como xa vos contei atrás, cargado de mobles e ilusións a unha terra da que os seus propios fillos fuxían cada semana buscando nova residencia "en Terra" ía ser, nos case tres anos da miña estancia alí, unha peza importante para o benestar dos meus veciños. Metido nas tarefas da escola tentando conseguir que os rapaces non faltaran e aprenderan o antes posible todo o que perderan por falta dunha presenza estable de mestre na Illa, funme decatando de que o

meu labor era tamén necesario fóra da aula pois coñecía os riscos que podería toparme cos celos dos outros como xa tivera pasado a compañeiros que me precederan na función de escolantes alí. Aínda que, todo hai que dicilo, a miña posición era menos arriscada porque, cando me concederon a escola da Illa e me dixeron que tiña que facer de "Delegado Gobernativo" corrín moito a visitar á inspectora de turno para lle dicir que renunciaba ó nomeamento porque aquilo soábame a somatén e que, sentíndoo moito, non podía aceptar semellante honra porque eu era escolante e non garda civil nin quería selo. A señora inspectora que tiña un problema coa Illa de Ons a onde levaba moitos meses sen mandar un mestre, apresurouse a pedirme calma e, logo de facer unhas consultas por aquí e outras por alá, acabou dicíndome que xa non tiña que ser delegado de nada e que me fora tranquilo para a Illa, cousa que me encheu de tranquilidade.

Xa vos teño contado que a miña primeira teima foi a de arrincar das tabernas ós nenos que, por non haber ningún tipo de

entretemento nas tardes dos sábados e dos domingos, coábanse entre os mariñeiros que, entre copa e copa, golpeaban na mesa da taberna berrando a quen máis forte:

- ¡¡¡ Truco !!!

para que o de en fronte aumentara o volume co seu

- ¡¡¡ Retruco !!!

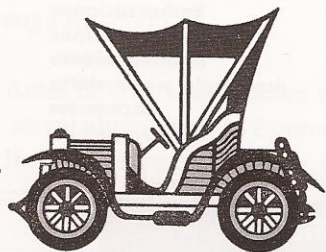
E así unha hora e outra, escola viva dos nenos que por alí andaban todo o tempo. Lembrádevos como fomos conseguindo facer aqueles gloriosos partidos de fútbol no patio da escola e, despois, nas Chans, alá no alto do faro, ós que, os nenos e os non tan nenos, afeccionáronse tanto que despois eran os taberneiros os que se queixaban porque descendera a clientela. Aquel primeiro labor de adestrador de fútbol saíame de marabilla. Xa daquela estabamos ben integrados no colectivo veciñal no que, por relativamente pequeno, estaban desprovistos de certos problemas de carácter social.

Aquela tarde facía calor. Estabamos entrando no mes de xuño e na escola, que carecía de cortinas nin de persianas que o parasen, o sol entraba de cheo polo que tiñamos que ir cambiando as mesas de lugar na procura de sombra. Falaba cos mozos maiores sobre un tema de Ciencias naturais mentres escoitabamos o canto da táboa de multiplicar que facían os pequenos de xeito cansiño e reiterativo. De súpeto miramos pola fiestra como alguén cruzaba a rúa correndo cara á escola. Golpearon a porta con forza, case desesperadamente, o que nos alarmou. Jacinto, un dos mozos xa fóra de idade escolar que viña tódalas tardes para recuperar algo do tempo perdido xunto con outros compañeiros do seu tempo, foi a abrir correndo e un home maduro entrou suxeitando unha man coa palma para arriba coa outra, mentres facía xestos de insufrible dor. Erguinme da mesa e o espectáculo case que me fai sentar de novo, aquel home viña con dous dedos da man dereita completamente esmagados e a carne das dúas últimas falanxes de cada un, rebentara coma un pexego pisado deixando os osos fóra. Ata min, que o sangue sempre me fixera caer redondo, chegábame aquel home que non era quen de pronunciar palabra mentres encollía as meixelas cun xesto supremo de dor e reviraba os ollos ata que se lle poñían en branco total.

Os nenos enmudeceron. O silencio facíase cortante e Camilo, outro dos mozos da Illa que estaban naquel intre na escola, díxome: - É o señor Ricardo, - mentres mirando para outro lado preguntáballe:

- E... ¿qué lle pasou, Ricardo?

- ¡ A maquinilla! - respondeu con esforzo mentres ollaba cara a min pedindo auxilio con doente mirada.

Auto-Escuela Marín

Jaime Janer, 10 - Telfs.: 986 88 10 32 - 986 88 14 80 - Marín

Decateime de que ante min tiña outra das misións dun mestre daqueles tempos nun lugar como a Illa e pensei que había de facer algo e rapidiño. Aquel home, co que nunca falara desde a miña chegada ó lugar, pedíame auxilio coa súa mirada e coa súa evidente dor e sobrepúxenme para collerlle a man facendo esforzos para non derrubarme sobre min mesmo. E, nun tempo que me puideron parecer horas sendo, en realidade, cousa de segundos, saquei a Ricardo da escola, que quedou ó cargo dos mozos maiores, e cruzamos axiña o treito que nos separaba da miña casa onde tiña unha escasa caixa de urxencias familiar con algodón, auga osixenada e algunha que outra venda. Entremos directamente ata o salón. Alí comprendín a razón pola que tódolos cirurxiáns, antes de comezar o seu labor nun quirófano, fan un exercicio de concentración. Non vos vou relatar o que fixen con aqueles colgantes de carne mesturados con uñas e sangue, pero vos podo asegurar que eu mesmo estaba sorprendido da frialdade que me invadira. Limpando aquí, axustando alí, e vendando polo outro lado, sentínme plenamente realizado, importante e válido, facendo falar a Ricardo que, mentres ía perdendo de vista o espectáculo da súa desfeita man, recobraba a tranquilidade mentres me contaba co seu vozarrón de curtido mariñeiro que metera a man na maquinilla do barco aínda que se felicitaba porque lle dera tempo a tirar dela.

- Porque puiden perder un “braso” – repetía nervioso cargando na “ese líquida” mentres fitaba para min e para a súa man xa vendada.

- Bueno, Ricardo. Isto está limpo e recollido pero ten que ir a terra para que llo curen nun hospital pois vai ter que levar puntos...

O home asentía coa cabeza xa tranquilo e non sabía como saír da casa, agradecido. Chamaron á porta. Era un mariñeiro do barco que se viña interesar polo patrón.

- Hai que levalo a terra – díxenlle, e canto máis axiña mellor, recomendeille, mentres ambos apuraban o paso cara ó peirao.

Volvín a entrar na casa. Xa daquela a miña dona, que estivera observando a faena pendente de min e estrañada de que non estivera xa no chan, tiña todo recollido. Derrubeime na cadeira de brazos e alí funme decatando de que, en efecto, fai máis o que quere que o que pode, e sorprendínme da miña enteiraza que, naquel momento, xa non era tanta só de pensar nos cachos de carne que pouco antes repuxera no seu sitio dos dous dedos de Ricardo, máis ou menos.

Pola noite, Ricardo volveu á Illa, e o primeiro que fixo foi vir á miña casa. Chamou con certo medo de que xa estiveramos na cama porque a aquelas horas, o motor que nos daba corrente unhas horas antes de deitarnos, xa estaba apagado. Abrín e sorprendínme do sorriso daquel home rudo de mar e cheo de sol.

- Véñolle da-las gracias, Maestro. No hospital díxéronme que estaba moi ben posto todo cando cheguei e que non sería así, se fora directamente.

Ricardo fitou para min con inofensiva malicia e espetoume:

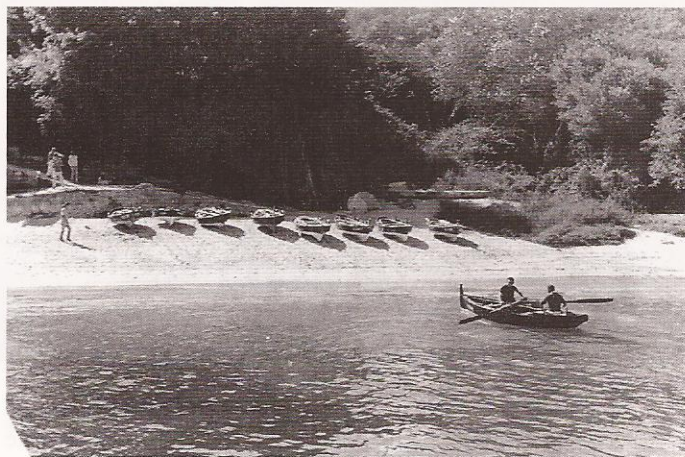
- ¡Que mal o pasou eh don Julio!. Estaba todo branquiño pero...aguantou ben... gracias – repetiu tres ou catro veces mentres me golpeaba suavemente coa man esquerda no pescozo... ¡Habemos de ir pescar xuntos un día...!

Aquela noite durmín satisfeito de ter o deber cumprido.

Nos días seguintes non me saía da cabeza o episodio vivido con Ricardo. O vello mariñeiro paraba daquela na porta da escola e entraba para saudarme con gran aprecio. Comentabamos como lle ían os dedos e o home manifestaba día a día, o contento de que todo marchaba ben.

- De aquí a uns días xa ó mar – dicía coas prásas de quen sinte a chamada do mar a tódalas horas.

En canto se veu ceibe das vendas e dos puntos de sutura, Ricardo foi recuperando a normalidade de traballo e non esqueceu a súa promesa de levarme con el a pescar e moitas tardes teño saído na súa dorna para volver a casa cun bo quiñón de fanecas ou outros peixes que el repartía cedendo para a miña bolsa as mellores pezas. Moitas cousas me ten contado aquel home nas tardes de “marea”.

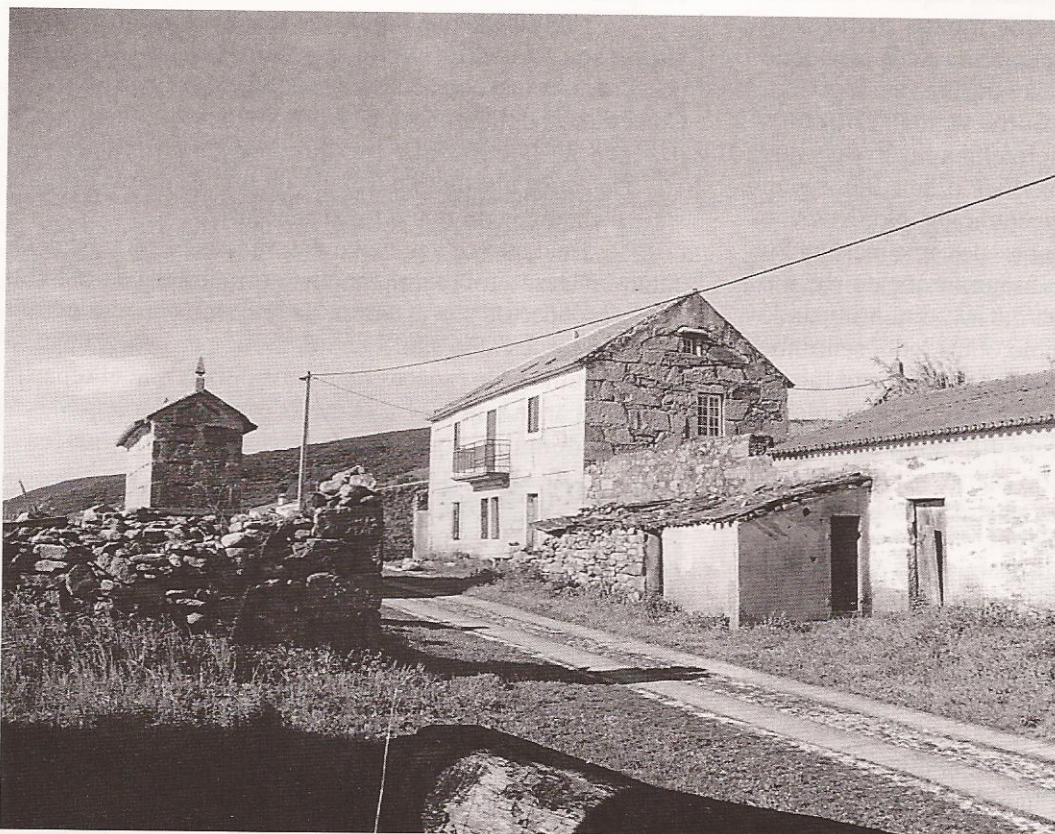

Aquel suceso fíxome pensar que o conto podería ser peor. Incluso comecei a decatarme de que a illa carecía de servizo sanitario algún que puidera remediar problemas de aparición repentina como o de Ricardo ou, simplemente, a atención das persoas do lugar cando necesitaran calquera axuda nese eido.

O caso é que consideramos axeitado aprender algo de curas e atención mínima para que non nos collera o touro como naquela ocasión. E, con esta preocupación dirixinme ata o Hospital Provincial de Pontevedra onde me recibiu o seu director, Don Manuel Castro Rial, ó que lle expuxen a problemática da Illa e a carencia de todo servizo sanitario ó que os veciños de alí tiñamos dereito aínda consciente de que, non sendo cousa súa, si podería, alomenos, deixarme presenciar e aínda practicar nalgúns curas que se fixeran naquel prestixioso centro sanitario para poder despois por en práctica os coñecementos adquiridos no recuncho do medio do mar onde vivía.

Don Manuel, ben o recordo, ergueuse da cadeira dende onde escoitara os meus razoamentos e tendendo unha man estreitou a miña con satisfacción e mesmo diría que emocionado.

- Verdadeiramente – dixo – eu visito a Illa algunha que outra vez porque me gusta comer aquel polbo exquisito que prepara Checho. E teño pensado moitas veces nas carencias sanitarias que alí teñen: por iso este xesto que vostede ten é merecente da nosa mellor atención.

O director do Hospital mandou chamar a unha monxa encargada da primeira planta e doulle as ordes para que se me incluía no cuarto de curas e se me ensinara o máis preciso para atender calquera emerxencia. Hei de dicir que os primeiros días non foron nada agradables para min, porque o persoal profesional que alí estaba mirábanme con receo e, mesmamente, tíñanme como un cero na esquerda, case ignorando a miña presenza, mirándome coma un intruso na súa profesión e case sen cruzar unha palabra comigo. Ó cabo de tres ou catro días, o practicante que levaba a voz cantante no departamento decidiuse a falar-me:

- Bueno – dixo con certa gravidade – ¿E non tes medo de que te denuncien?

Ollei para el sen entender a onde quería chegar.

- ¿A min?... ¿E por que?

- Home, polo visto queres aprender a poñer inxeccións e facer curas e non tendo título, pódente denunciar os profesionais do lugar

- ¿Qué lugar?, - pregunteille un pouco inquedo

- Os do teu pobo se se decatan que andas facendo curas sen título...

- Alí non hai ningún – tentei de aclararlle

- ¿Cómo ningún? – abriu os ollos mentres tiraba da gasa que

cubría a ferida dun paciente... ¿E logo onde é o sitio? – terminou dicindo sen acabar de crer que houbera algún lugar do mundo sen persoal sanitario.

- Na Illa de Ons – aclareille. – Alí somos uns centos de persoas e non hai nin médico nin farmacéutico, nin enfermeiros como vostede nin practicantes. Alí cada quen arránxase como pode, ata para parir as mulleres, e eu non son máis que o mestre do pobo.

Teño visto en algún problema sen saber que facer nin como axudar a quen o necesita.

Aquel home mudou a cara, como si tivera vergonza da postura que el e os seus compañeiros, incluída a monxa en cuestión, mantiveran cara a min e dende aquel mesmo momento fíxome o centro da súa atención.

Aprendín a curar cortes de operacións; a poñer inxeccións; a vendar pernas e brazos e a todo o que me deu tempo. E mentres me ensinaba non facía máis que preguntarme cousas da Illa e do meu labor nela; das súas xentes e de cómo podíamos vivir alí con luz eléctrica nada máis que un para de horas ó principio da noite; de cómo estabamos alí cando había temporais... e a cada paciente que chegaba contáballes o conto.

- Pois mire, este chaval está de mestre na Illa e vén aprender para facer curas porque alí non teñen médico, nin farmac...

E todo o mundo ollaba para min cunha simpatía que case me daba vergonza.

Rematado o verán, cando lle comuniquei a don Manuel Castro Rial que volvía para a Illa, o vello médico reuniu a todo o persoal que tivera que ver comigo e dirixíndose á monxa díxolle:

- Xa se nos vai Xulio. A ver se o que aprendeu con nós lle serve para algo alí na Illa. A ver, Sor, faga o favor de facerlle un paquete bo de artigos de primeira necesidade para que forme unha caixa de urxencias que non vai curar con trapos e auga do mar. E ti, chaval – dixo mirándome con moito cariño, non dubides en chamarnos cando teñas algún problema. Soamente tes que dicirlle á telefonista que es o mestre da Illa e que che poña co doutor Castro Rial, que xa darei as ordes para que me busquen axiña.

Todos me despediron con semellante agrado que teño que dicir que, en efecto, ó longo da miña estancia na Illa tiven que recorrer a don Manuel Castro Rial en varias ocasións porque daquela para adiante, a miña casa converteuse en dispensario médico onde igual se curaba unha ferida ou se poñían inxeccións que se revisaban as cicatrices das operacións ou se subministraba algunha pastilla con que remediar unha dor de moas.

No próximo AUNIOS, contareivos máis episodios desta tarefa sanitaria na miña Illa, onde deixei anos da xuventude e da que trouxen, tanto dela como das súas xentes, as mellores lembranzas.